

Türkiye’de Kesme Çiçek Üretim ve Ticaretinde Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Nuran Tapki*, Tuğçe Kızıltuğ, Ahmet Duran Çelik

Mustafa Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 31135 Hatay, Türkiye

MAKALE BİLGİSİ

Araştırma Makalesi

Geliş 16 Kasım 2017
Kabul 25 Ocak 2018

Anahtar Kelimeler:

Kesme çiçek
Üretim
Pazarlama
Ticaret
İhracat

*Sorumlu Yazar:

E-mail: e-mail:ntapki@mku.edu.tr

Ö Z E T

Günümüzde kesme çiçek gelir getiren bir faaliyet kolu haline gelmiştir. Dünya’da 2014 yılında 609.000 ha alanda kesme çiçek üretimi yapılmakta ve süs bitkileri üretim alanının %39’unu oluşturmaktadır. Kesme çiçek üretiminde Asya Pasifik, Amerika kıtaları öncelikli kıtalar, ABD, Japonya, İtalya, Hollanda, Ekvator, Kolombiya, Kenya öncelikli ülkelerdir. Avrupa Kıtası Dünya toplam ihracatının %63’üne Amerika kıtası %29’una hâkimdir. En çok Kesme çiçek ihracatı yapan ülkeler Hollanda (%56), Kolombiya (%17), Ekvator’dur (%11). En çok kesme çiçek ithal eden ülkeler ABD (%18), Almanya (%15), Hollanda’dır (%14). Türkiye’de süs bitkileri üretimi yapılan alanların %26’sında kesme çiçek üretilmektedir. 2016 yılı TÜİK verilerine göre; kesme çiçek üretimi toplamda 1.195 hektarlık alanda yapılmaktadır. Kesme çiçek üretiminin süs bitkileri içerisindeki payı %68’in üzerindedir. Kesme çiçek üretiminde Akdeniz bölgesi %46’lık pay ve 5.095 da ile en fazla kesme çiçek üretim alanına sahiptir. Türkiye coğrafi konumu ve iklim özellikleri bakımından kesme çiçek üretiminde geniş imkânlarla sahip ülkeler arasında yer almaktadır. Kesme çiçek üretiminde ekim alanı olarak ilk sırayı İzmir (%41,25) almaktadır. Türkiye’nin süs bitkileri ihracatı 81,5 milyon ABD dolarına yükselmiş ve dünyada bu değerle 26.sırada yer almıştır. Ürün grupları içerisinde %34 oranla en fazla ihracat 27,7milyon ABD dolarıyla kesme çiçeklere aittir. En fazla ihracat yapılan ülke Hollanda’dır (%19,29). Türkiye’de kesme çiçekler arasında en fazla üretimi ve ihracatı yapılan çiçek karanfildir. Kesme çiçek sektörü gelişmeye açık bir sektördür. Bu nedenle ticarete pazar istekleri doğrultusunda hareket etmek ve ürün çeşitliliğine gitmek sektörün gelişimine faydalı olacaktır.

Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology, 6(3): 313-321, 2018

Current Situation of Turkey’s Cut Flower Production and Trade, Problems and Offered Solutions

ARTICLE INFO

Research Article

Received 16 November 2017
Accepted 25 January 2018

Keywords:

Cut flower
Production
Marketing
Trade
Export

*Corresponding Author:

E-mail: e-mail:ntapki@mku.edu.tr

ABSTRACT

Nowadays, cut flower production has become an income-generating activity branch. Global cut flower production area was 609.000 ha in 2014 which was 39% of total indoor plants production area. Primary continents in cut flower production are; Asia, Pacific and America, and primary countries are; USA, Japan, Italy, Holland, Ecuador, Colombia and Kenya. Europe has a 63% of share and American Continent has 29% of share in global cut flower export. The biggest cut flower exporters in the world are; Holland (56%), Colombia (17%) and Ecuador (11%), and the biggest cut flower importers are; USA (18%), Germany (15%) and Holland (14%). Due to geographical location and climate conditions, Turkey has an advantage in cut flower production. In terms of production area size, cut flowers take a 26% of share among the indoor plants area in Turkey. According to Turkish Statistical Institute (TSI) data, total cut flower production area in Turkey was 1.195 ha by 2016, and it has a 68% of share in indoor plants production. Mediterranean region comes first that has a 46% of share in cut flower production area in Turkey with 5.095 da. In terms of production area, İzmir has the largest share (41.25%). Turkey’s indoor plants export volume is 81.5 million USD which is 26th in the world. Among product groups, cut flower has a 34% of share in export with 27.7 million USD, and Holland is the country that Turkey exports cut flower most (19.29%). Among the cut flowers, carnation is produced and exported most in Turkey. Cut flower sector is open for improvement, therefore taking actions towards market demands, and product diversification would be beneficial for the sector improvement.

DOI: <https://doi.org/10.24925/turjaf.v6i3.313-321.1697>

Giriş

Kesme çiçekler, kesilerek toplanan daha sonra buket, çelenk yapımı için kullanılan çiçeklerdir. Kesme çiçekler, çoğaltma durumlarına göre 3'e ayrılmaktadır. Bunlar soğanlı kesme çiçekler, aşı-çelik ve doku kültürü ile çoğaltılanlar ve tohumdan çoğaltılanlardır. Süs bitkileri kendi içinde kesme çiçekler, iç mekân süs bitkileri, dış mekân süs bitkileri ve çiçek soğanları olmak üzere 4'e ayrılmaktadır (Anonim, 2015). Bu grup içerisinde en çok ticarete konu olan ve satışı yapılan, kesme çiçeklerdir. Kesme çiçekler, Dünya süs bitkileri ekim alanının %39'luk payına sahiptir (Anonim, 2015). Günümüzde artık ülkeler kesme çiçek sektörünün önemini farkına varmışlardır. Dünyada 50'den fazla ülkede kesme çiçek üretimi yapılmaktadır. Bu konuda Asya Pasifik, Orta ve Güney Amerika ve Avrupa ülkeleri üretim ve dış ticarete önemli pay almaktadır. Hindistan, Çin, Meksika, Japonya, A.B.D, Tayland gibi ülkeler önemli üreticilerdir. Ancak üretim kendi iç pazarlarına yönelik yapılmaktadır. Ekvator, Kolombiya gibi ülkeler üretimi ihracata yönelik yapmaktadırlar (Anonim, 2016a). Kıtalar itibariyle kesme çiçekte Avrupa kıtası hem ihracat hem de ithalat bakımından ilk sırada gelmektedir. Avrupa ülkeleri içinde sektörde önemli yeri olan Hollanda ihracat değeri açısından %56, ithalat değeri açısından %14'lük paya sahiptir. Ekim alanları bakımından Hindistan, Çin ve A.B.D, üretim bakımından Kolombiya, Ekvator ve Kenya önemli ülkelerdir. Türkiye süs bitkileri ve özellikle de kesme çiçek sektöründe ekolojik koşulları ve coğrafi özellikleri, pazar ülkelere yakınlığı ve iş gücünün ucuz olması gibi sebeplerle avantajlı konuma sahiptir. Bu avantajlı konumu ile ülkenin mevcut kaynakları dâhilinde Türkiye'nin bu sektörde avantajlarını değerlendirmek doğru olacaktır. Türkiye'de ticari olarak kesme çiçek yetiştirilmesi 1940'lı yıllara dayanmaktadır. İlk olarak İstanbul ve çevresinde başlamış ve daha sonra birçok bölgeye yayılmıştır (Taşcıoğlu ve Sayın, 2005). Türkiye'de ihracata yönelik üretimde Antalya ili söz sahibidir. Özellikle örtü altı kesme çiçek üretimi Antalya'da 4.122 dekarlık alanda yapılmaktadır. Türkiye Dünya'da kesme çiçek üretimi yapan ülkelerle kıyaslandığında gelişme aşamasında olan bir ülkedir. Henüz arzu edilen üretim miktarına iklim ve coğrafi koşullar müsait olmasına rağmen ulaşamamıştır. Bunun nedeni ürünlerin pazarlanması ve nakliyesinde yaşanan sorunlar ve belli türlerde üretimin daha çok yoğunlaşmasıdır. Kesme çiçek işçiliğinin yoğun olarak kullanıldığı ve özellikle kadın işçilere ihtiyacın arttığı bir iş alanı olma yolundadır. Bu yönüyle istihdama önemli katkıda bulunmaktadır (Taşcıoğlu ve Sayın, 2005).

Bu çalışma ile Dünya'da kesme çiçek ekim alanları, üretim miktarları, önemli üretici ülkeler belirlenmiş ve dış ticarete almış oldukları paylar tespit edilmiştir. Türkiye'nin sektördeki mevcut durumu, üretim ve pazarlama konusunda yaşanan sorunlar belirlenerek çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır.

Materyal ve Metot

Bu çalışmada materyal olarak çeşitli istatistik kayıtları, konu ile ilgili raporlar, üretim ve dış ticaret verileri ve daha önce yapılan çalışmalardan elde edilen ikincil veriler kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan veriler

daha önce yapılmış araştırma sonuçlarından, proje sonuç raporlarından, konu ile ilgili yapılmış çalıştay ve arazi gözlemlerinden elde edilen verilerden oluşmaktadır. Çalışmada ayrıca konu ile ilgili yayınlanmış bilimsel makale, sektörel rapor ve istatistik verileri de kullanılmıştır. Çalışmada öncelikle Dünya'da kesme çiçek üretim ve ticaret yapısı incelenerek mevcut durum ortaya konulmuştur. Ayrıca, Türkiye'de kesme çiçek üretimi ve ticareti incelenmiş; ülkede üretilen önemli kesme çiçekler, üretim miktar ve alanları belirlenerek mevcut durum ortaya konulmuştur. Kesme çiçeğin pazarlanması, pazarlama kanalları, sektörün sorunları ve çözüm yollarına değinilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Dünyada Kesme Çiçek Üretimi ve Dış Ticareti

Dünya'da 1970'li yıllardan sonra gelişmiş ülkelerin bu alanda doyuma ulaşması ile gelişmekte olan ülkeler yeni pazarlar oluşturmaya başlamıştır. Bunlardan bazı Afrika, Latin Amerika ve Asya ülkeleri kesme çiçek üretim ve ihracatını geliştirmiş ve dünyada söz sahibi konuma gelmişlerdir. Afrika'da Kenya bu ülkelerden en önemlisidir. Afrika'da üretilen çiçekler Avrupa'da satışa sunulmaktadır (Ay, 2009).

Dünya'da kesme çiçek üretimi tüketim talebindeki artışla birlikte önem kazanmaya başlamıştır. Kesme çiçek üretiminde ABD, Japonya, İtalya ve Hollanda'nın yanı sıra Latin Amerika ve Afrika da kesme çiçek üretimine önem vermektedir. Latin Amerika'nın uygun iklim koşullarına sahip olması, ucuz işgücü, ürün çeşitliliği ve ABD pazarına yakın olması özellikle önemli karanfil üreticisi olan Kolombiya için büyük avantajdır. Ekvator, Kolombiya ve Kenya üretici ve ihracatçı olarak dünya piyasasında yerlerini almaktadırlar. Hindistan, Çin, Meksika, Japonya, ABD ve Tayland ise önemli üretici ülkeler arasında olmalarına rağmen iç pazara yönelik üretim yapmaktadırlar (Anonim, 2015).

Dünya'da kıtalara göre kesme çiçek üretim alanları Tablo 1'de sunulmuştur. Dünya'da kesme çiçek üretim alanı 2009 yılında 702.383 ha iken, 2014 yılında %7,2 azalma ile 609.155 ha alana gerilemiştir (AIPH and Union Fleurs, 2013; Gülçür, 2015; The National Cut Flower Centre, 2014). Asya pasifik kıtası dünya toplam üretim alanlarının %74,3'üne hâkimdir. Avrupa kıtası %13,5 ile ikinci, Orta-Güney Amerika kıtası ise %7,0 ile 3. sırada yer almaktadır. Ükelere göre kesme çiçek üretim alanları Tablo 2'de sunulmuştur. Tabloya göre, Hindistan 242.000 ha (%38,8), Çin ise 169.081 ha (%27,1) alanla dünyada en fazla kesme çiçek ekim alanına sahip ülkelerdir. Türkiye, Dünya üretim alanı içinde %0,2'lik oran ile 26. sırada yer almaktadır. Kesme çiçekler ve saksılı bitkiler üretiminden Çin 4,97 milyar €, Hollanda 4,13 milyar €, ABD 3,21 milyar €, Japonya 2,5 milyar €, Almanya 1,7 milyar € ve İtalya 1,37 milyar € gelir elde etmektedir (Kazaz ve ark., 2015; Temel ve Öztürk, 2016).

Dünya kesme ihracat değeri 7,45 milyar ABD doları olup, Avrupa kıtası %63'lük pay ile ilk sırada gelmektedir. Avrupa kıtasını %29'luk pay ile Güney Amerika takip etmektedir. Bu iki kıtanın toplamı Dünya kesme çiçek ihracat hacminin %92'sini oluşturmaktadır (Tablo 3) (OECD, 2018).

Tablo 1 Kıtalara göre kesme çiçek üretim alanları (ha)

Table 1 Cut flower production areas according to continent (ha)

Kıtalar	2009	2011	2012	2014
Asya Pasifik	523.829	360.000	468.000	452.586
Avrupa	48.705	52.000	61.500	61.000
Orta-Güney Amerika	97.152	100.000	83.000	43.223
Kuzey Amerika	21.067	18.500	17.000	30.221
Afrika	7.604	16.300	18.200	18.185
Orta Doğu	4.026	4.100	4.100	3.940
Dünya Toplamı	702.383	550.900	651.800	609.155

Kaynak: AIPH and Union Fleurs, 2013; Gülçür, 2015; The National Cut Flower Centre

Tablo 2 Ülkelere göre kesme çiçek ve iç mekan süs bitkileri üretim alanları (ha) (2014)

Table 2 Cut flowers and ornamental plant production areas according to country (ha)(2014)

Sıra	Ülkeler	Üretim Alanı	Oran (%)
1	Hindistan	242.000	38,8
2	Çin	169.081	27,1
3	A.B.D	29.407	4,7
4	Japonya	16.840	2,7
5	Meksika	15.121	2,4
6	Brezilya	13800	2,2
6	İtalya	12.724	2,0
7	Güney Afrika Cum.	11.461	1,8
8	Tayland	9.280	1,5
9	Hollanda	7.301	1,2
10	Ekvator	6.669	1,1
26	Türkiye	1.192	0,2
	Diğer Ülkeler	88.079	14,1

Kaynak: The National Cut Flower Centre, 2014

Tablo 3 Kıtalara göre kesme çiçek ihracatı

Table 3 Cut flower exports according to continent

Kıtalar	İhracat (1.000 USD)			Oran (%)
	2014	2015	2016	
Avrupa	4.640.000	4.130.000	4.660.000	63
Güney Amerika	2.130.000	2.080.000	2.130.000	29
Asya	563.000	578.000	402.000	5
Diğer	1.437.000	1.562.000	258.000	3
Dünya Toplamı	8.770.000	8.350.000	7.450.000	100

Kaynak: OEC, 2018.

Tablo 4 Kesme çiçek ihraç eden başlıca ülkeler

Table 4 The main countries in cut flower exports

Ülkeler	İhracat (1.000 USD)			Oran (%)
	2014	2015	2016	
Hollanda	4.030.000	3.530.000	4.160.000	56
Kolombiya	1.360.000	1.300.000	1.310.000	17
Ekvator	757.000	761.000	802.000	11
Diğer	2.623.000	2.759.000	1.178.000	16
Dünya Toplamı	8.770.000	8.350.000	7.450.000	100
Türkiye	32.018	28.301	27.731	0,37

Kaynak: OEC, 2018

2016 yılı itibari ile Dünya kesme çiçek ihracatının ülkelere göre dağılımı Tablo 4’de verilmiştir. Buna göre, Hollanda yaklaşık 4,2 milyar ABD doları ihracat hacmi ile ilk sırada gelirken, Kolombiya 1,3 milyar ABD doları ile ikinci ve Ekvator 802 milyon ABD doları ihracat hacmi ile üçüncü sırada gelmektedir. Bu üç ülkenin toplam ihracat hacmi dünya kesme çiçek ihracatının %84’ünü oluşturmaktadır. Türkiye’nin kesme çiçek ihracatı yaklaşık 28 milyon ABD doları olup, dünya

genelinde %0,4’lük bir paya sahiptir (OEC, 2018).

Kesme çiçek ithalatının kıtalara göre dağılımı Tablo 5’te verilmiştir. Dünya kesme çiçek ithalat hacmi 2016 yılı itibariyle 7,55 milyar ABD dolarıdır. Avrupa kıtası kesme çiçek ithalatında %71’lik pay ile ilk sırada gelirken, bunu %20’lik pay ile Kuzey Amerika ve %8’lik pay ile Asya kıtası takip etmektedir (OEC, 2018).

Kesme çiçek ithalatında, yaklaşık 1,4 milyar ABD doları ile ABD ilk sırada gelirken, bunu Almanya,

Hollanda ve İngiltere takip etmektedir. Bu dört ülkenin toplam ithalat hacmi yaklaşık 4,6 milyar ABD doları olup, dünya kesme çiçek ithalatının %60'ını oluşturmaktadır (Tablo 6). Türkiye ise 4,1 milyon ABD doları ithalat hacmi ile dünya genelinde %0,05'lik bir paya sahiptir (OEC, 2018).

Türkiye'de Kesme Çiçek Üretimi

Türkiye'de süs bitkisi yetiştiriciliği 1940'lı yıllarda İstanbul ve civarlarında başlamıştır. Yalova 1940'lı yıllarda en önemli üretim merkezi haline gelmiştir. Fakat 1985 yılından sonra en yoğun üretim Antalya'da yapılmıştır. Marmara ve Ege Bölgesi'nde yapılan kesme çiçek üretimi genellikle iç pazara yönelik iken; Antalya bölgesi üretimi çoğunlukla ihracata yöneliktir (Özkan ve Karagüzel, 1997; Taşcıoğlu ve Sayın, 2005). Türkiye İstatistik Kurumu kesme çiçek ile ilgili verileri ilk olarak 2012 yılında yayınlamaya başlamıştır. Daha önceden elde edilen veriler değişik şekillerde ve kaynaklarda yer almaktadır (Temel ve Öztürk, 2016).

Süs bitkileri; kesme çiçekler, iç mekân süs bitkileri, dış mekân süs bitkileri ve çiçek soğanları olmak üzere 4 şekilde üretilmektedir. Süs bitkileri içerisinde üretim bakımından %68,6 ile kesme çiçek 1. sırada olup bunu %27,2 oranla dış mekân süs bitkileri izlemektedir. Toplam süs bitkileri ekim alanı içerisinde ise kesme çiçek

ekim alanları %24,6 paya sahiptir. 2011 yılı baz alındığında 2016 yılında kesme çiçek ekim alanlarında %4,64 oranında artış olmuştur (Tablo 7). Türkiye'de gelişmeye açık olan bu sektörde yıllar itibariyle ekim alanlarında daha fazla artış olması sektörün yararına olacaktır (Anonim, 2016b).

2011-2016 yılları arasında süs bitkilerinin üretimi içerisinde kesme çiçeğin payı %68'in üzerinde gerçekleşmiştir. Ancak 2016 yılında üretim miktarı 2011 yılı baz alındığında %1 oranında gerilemiştir (Tablo 8) (Anonim 2016b).

Türkiye'de peyzaj çalışmalarına önem verilmesiyle süs bitkileri üretiminde artış olmuştur. Bu artış sadece iç pazarda değil ihracatta da önem kazanmıştır. Kesme çiçeklerin üretimi Akdeniz Bölgesinde 5095, Ege Bölgesinde 4.221, Marmara Bölgesinde 1.078, diğer bölgelerde 652 da alanda yapılmaktadır. Akdeniz Bölgesi ekim alanlarının %46,1'ini, Ege Bölgesi %38,2'sini, Marmara Bölgesi %9,8'ini, diğer bölgeler ise %5,9'unu oluşturmaktadır (Tablo 9). Türkiye'nin tüm bölgelerinde kesme çiçek üretimi yapılmaktadır. Marmara ve Ege bölgelerinde yapılan üretim genellikle iç pazara yöneliktir. Antalya bölgesi çoğunlukla seralarda, yüksek kalitede ve ihracata yönelik üretim yapmaktadır (Anonim, 2015).

Tablo 5 Kıtalara göre kesme çiçek ithalatı

Table 5 Cut flower imports according to continent

Kıtalar	İthalat (1.000 USD)			Oran (%)
	2014	2015	2016	
Avrupa	6.340.000	5.840.000	5.360.000	71
Kuzey Amerika	1.590.000	1.670.000	1.530.000	20
Asya	694.000	710.000	567.000	8
Diğer	146.000	130.000	93.000	1
Dünya Toplam	8.770.000	8.350.000	7.550.000	100

Kaynak: OEC, 2018

Tablo 6 Kesme çiçek ithal eden başlıca ülkeler

Table 6 The main countries in cut flower imports

Ülkeler	İthalat (1.000 USD)			Oran (%)
	2014	2015	2016	
ABD	1.480.000	1.550.000	1.390.000	18
Almanya	1.330.000	1.170.000	1.150.000	15
Hollanda	1.000.000	1.230.000	1.020.000	14
İngiltere	1.050.000	1.010.000	1.010.000	13
Fransa	454.000	384.000	383.000	5
Diğer	3.456.000	3.006.000	2.597.000	35
Dünya Toplam	8.770.000	8.350.000	7.550.000	100
Türkiye	6.342	4.883	4.129	0,05

Kaynak: OEC, 2018

Tablo 7 Türkiye'de süs bitkileri ve kesme çiçek ekim alanı (ha)

Table 7 Ornamental plants and cut flower cultivation areas in Turkey (ha)

Yıllar	Süs Bitkileri	Basit İndeks (%)	Kesme Çiçek	Basit İndeks (%)
2011*	1142	100,00	1142	100,00
2012*	1178	103,15	1178	103,15
2013	4513	395,18	1105	96,76
2014	4902	429,24	1137	96,56
2015	4620	404,55	1183	103,59
2016	4858	425,39	1195	104,64

Kaynak: Anonim 2016b *Süs bitkileri ekim alanı ve üretim rakamları 2013 yılından sonra verilmiştir.

Tablo 8 Türkiye’de süs bitkileri ve kesme çiçek üretimi (1000 adet)
 Table 8 Ornamental plants and cut flower production in Turkey (1000 pieces)

Yıllar	Süs Bitkileri	Basit İndeks(%)	Kesme Çiçek	Basit İndeks (%)
2011	1.044.195	100	1.044.195	100
2012	1.077.199	103	1.077.195	103
2013	1.443.516	138	1.025.983	98
2014	1.553.025	149	1.025.490	98
2015	1.555.301	149	1.036.147	99
2016	1.513.712	145	1.033.749	99

Kaynak: Anonim 2016b *Süs bitkileri ekim alanı ve üretim rakamları 2013 yılından sonra verilmiştir.

Tablo 9 Türkiye’de bölgelere göre süs bitkileri ve kesme çiçek üretim alanları (da)
 Table 9 Ornamental plants and cut flower production according to areas in Turkey (da)

Bölgeler	Kesme Çiçek	Oran (%)	İç Mekân Süs Bit.	Dış Mekân Süs Bit.	Çiçek Soğanları
Akdeniz Bölgesi	5.095	46,1	500	1.414	12
Ege Bölgesi	4.221	38,2	402	7.280	580
Marmara Bölgesi	1.078	9,8	169	21.155	451
Diğer	652	5,9	34	2.573	32
Toplam	11.046	100,0	1.105	32.421	553

Kaynak: Kazaz ve Ark, 2015; BÜGEM, 2015

Tablo 10 Önemli Kesme Çiçek Üreticisi iller ve kesme çiçek ekim alanı ve üretim miktarları
 Table 10 Important cities in cut flower production and cut flower planting area, and production quantities

İller	Üretim alanı (da)	Oran (%)	Üretim Miktarı (adet)	Oran (%)
İzmir	4.933	41,3	366.785.920	35,5
Antalya	4.188	35,0	463.943.200	44,9
Yalova	632	5,3	34.980.400	3,4
Isparta	552	4,6	66.240.000	6,4
Konya	400	3,4	40.000.000	3,9
İstanbul	394	3,3	15.527.940	1,5
Bursa	190	1,6	5.579.900	0,5
Mersin	137	1,2	15.554.680	1,5
Tokat	160	1,3	10.922.000	1,0
Adana	155	1,3	9.125.000	0,9
Diğer iller	205	1,7	5.089.960	0,5
Toplam	11.946	100,0	1.033.749.000	100,0

Kaynak: Anonim 2016b

Tablo 11 Kesme çiçek ekim alanları ve yıllara göre değişim (da)
 Table 11 Changes in cut flower production areas by years (field da)

Kesme çiçekler	Yıllar						2011-2016 Alan Değişimi (%)
	2011*	2012	2013	2014	2015	2016	
Karanfil	5.040	5042	4.890	4949	4809	4.824	-4,3
Gerbera	1.144	1164	1.131	1.147	1.149	1.136	-0,7
Kesme gül	1.860	1903	1.612	1.677	1.794	1.808	-2,8
Kasımpatı	468	429	570	581	579	637	36
Lale	262	219	335	384	427	413	58
Lilium	595	734	518	435	714	767	29
Glayöl	294	438	332	411	576	587	100
Nergis	481	434	327	430	428	415	-13,8
Gypsophilla	251	254	261	254	240	252	1,0
Frezya	170	180	158	156	157	156	-8,2
Lisianthus	157	221	135	166	192	152	-3,2
Solidago	124	126	116	116	124	127	2,4
Şebboy	175	174	111	113	114	161	-8
Diğer	398	330	551	422	394	511	0
Toplam	11.419	11.648	11.047	11.241	11.697	11.946	4,6

Kaynak: Anonim 2016b. (*Kesme çiçek verileri 2013 yılı itibarıyla derlenmeye başlanmıştır)

Kesme çiçek üretiminin 2015 yılında %81,5'ini örtü altı üretimi oluşturmaktadır. Örtü altı üretiminde plastik sera (%85,7) kullanımı yaygındır. Antalya ili 4.122 da alanda kesme çiçek üretimini örtü altında gerçekleştirmektedir (Kızıllıkan, 2016). Özellikle kesme çiçek üretim ve ekim alanında önde gelen iller Tablo 10'da sırası ile verilmiştir. Buna göre üretim alanı bakımından İzmir (4.933 da) 1. sırada yer almaktadır. İzmir'den sonra sırasıyla Antalya (4.188 da), Yalova (632 da), Isparta (552 da) ve Konya illeri gelmektedir (400 da). Üretim bakımından ise Antalya (463.943.200 adet), İzmir (366.785.920 adet), Yalova (34.980.400 adet) ve Isparta (66.240.000 adet) illeri öncelikli illerdir (Anonim,2016b).

Türkiye'de en fazla ekim alanına sahip olan kesme çiçekler karanfil (4824 da), kesme gül (1.808 da), gerbera (1.136 da), kasımpatı (637 da), laledir (413 da) (Tablo 11) (Anonim 2016 b)

Türkiye'de en fazla üretilen kesme çiçekler karanfil (593,2 milyon adet), gerbera (128 milyon adet), kesme gül (89,4 milyon adet), kasımpatı (44.916 milyon adet), lale(40.601), glayöldür (15.068) (Anonim, 2016b) (Tablo 12).

Türkiye Kesme Çiçek Ticareti

Türkiye'de iç tüketime yönelik olarak yapılan üretim büyük oranda aile işletmeciliği ile yapılmakta ve kooperatiflere üye mezatlarca yapılan satışlardan karşılanmaktadır. Son yıllarda tüketim miktarında önemli artışlar olmakla birlikte kişi başına tüketim diğer ülkelere göre oldukça düşüktür (DPT, 1996, Taşcıoğlu ve Sayın, 2005). Tüketimin daha çok büyük şehirlerde arttığı gözle çarpılmaktadır. Bunun yanında kesme çiçek dış ticareti gün geçtikçe ivme kazanmaktadır. Türkiye kesme çiçek alanında dış ticarete önemli ve olumlu değişimler yaşamıştır. Yıllar itibarıyla üretimle birlikte ihracat da artmıştır. Türkiye'nin kesme çiçek ihracatı 2011 yılında 27.182.000 ABD doları iken, 2016 yılında %2'lik bir artış göstererek 27.731.000 ABD doları olmuştur. 2014 yılında ihracat 32.018.000 ABD doları ile en yüksek yıllık değeri almıştır (Tablo 13). En fazla kesme çiçek ihracatı yapılan ülkeler İngiltere (%32,81), Hollanda (%24,96), Ukrayna (%8,83), Almanya (%8,22)'dir (Temel ve Öztürk, 2016). Kesme çiçek ihracatında en önemli pay alan ürün karanfildir. Karanfilin ihracatta %76,37 payı vardır. Kesme çiçek ithalatında ise en önemli yer kesme güle aittir (Temel ve Öztürk, 2016). Şekil 1'de Türkiye'nin süs bitkileri ve kesme çiçek ihracat verileri görülmektedir. Kesme çiçek ihracatının süs bitkileri ihracatı içerisindeki payı oransal olarak 2011 yılında %35,8, 2014 yılında %38,6 ve 2016 yılında ise %34,0 olarak gerçekleşmiştir

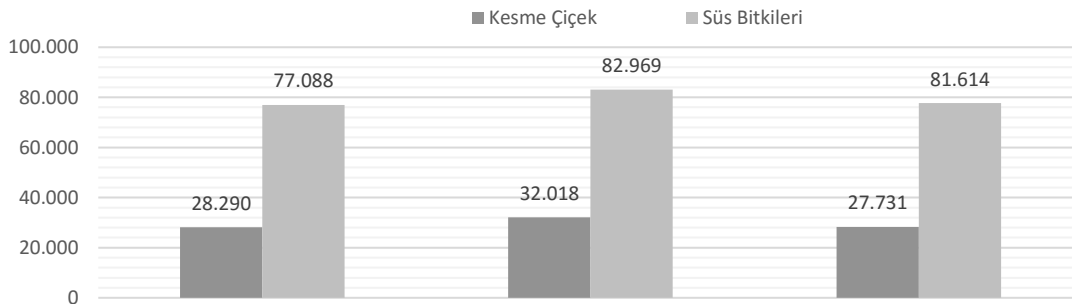
(Anonim, 2017, Anonim, 2016b). 2016 yılında kesme çiçeklerin süs bitkileri içindeki ihracat payı düşüş göstermiştir (Anonim, 2016b). Kesme çiçeğin 2011-2016 yılları arasındaki ithalat rakamları 2011 yılında 1.432.000, 2015 yılında 4.883.000, 2016 yılında 4.129.000 ABD doları olarak gerçekleşmiştir. İthalat 2014 yılında 2011 yılı baz alındığında oransal olarak %442,9'a ulaşmıştır (Anonim, 2016b). 2016'da ise gerileyerek %288,3 olmuştur (Tablo 14). Türkiye'nin kesme çiçek ithalatı yaptığı en önemli ülkeler Hollanda (%53,54), Kenya (%12,22), Çin (%11,91), Ekvator (%7,82)'dur (Temel ve Öztürk, 2016).

Türkiye'de Kesme Çiçek Mezatları ve Dış Ticarete Pazarlama Kanalları

Türkiye'de kesme çiçek satışları, üreticiden perakendeciye aracı olmadan ve kesme çiçek mezatları tarafından; yurt dışına ise doğrudan satış ve toptancılar kanalıyla yapılmaktadır. Kesme çiçek satışının yoğun olarak yapıldığı tüm illerde mezat bulunmaktadır (Kızıllıkan, 2016). Türkiye'de merkezi İstanbul'da olmak üzere 2 kooperatif ve bu kooperatiflerin 14 ilde 20 çiçek mezaatı bulunmaktadır (Rehber, 2013).

Mezat sistemi, belirli bir yerde veya belirli yapıda alıcı ve satıcıların bir araya gelmesi ile numune ürün üzerinden fiyat artırma (yani açık artırma) usulü ile alımın ve satımın gerçekleşmesi şeklinde tanımlanabilir. Bu pazarlama şekli yaş meyve ve çiçek alım satımında uygulanmaktadır. Bu ürünler mezat sistemi ile üreticiden toptancıya, perakendeciye veya dış satım dağıtıcılara ulaşabilmektedir (Tourte and Gaskell, 2004; Rehber, 2013). Bu sistem ilk olarak Hollanda'da, daha sonra diğer ülkelerde uygulanmaya başlanmıştır. Mezat sistemi teknolojinin gelişmesi ile birlikte elektronik ortamlarda yapılabilmektedir (Rehber, 2013).

İhracatçıya, üreticiye, yurtdışı toptancılara ve aracı kurumlara gönderilen kesme çiçekler perakendecilere dağılarak ülke iç pazarına giriş sağlanmaktadır. Perakendeciler sayesinde tüketiciye ulaşan kesme çiçekler için araçların fazlalığı dikkat çekmektedir. Eski Doğu Bloğu Ülkeleri olan Rusya, Ukrayna, Romanya vb. ülkelerin pazarlama kanalı diğer ülkelere göre farklılık göstermektedir. İhracat yapılacak kesme çiçekleri almak için öncelikle Türkiye'ye gelerek çiçeklerin yetiştirme ortamını gördükten sonra alımı gerçekleştirilmektedir. Alınan ürünler iç piyasaya gönderilerek tüketiciye ulaştırılmaktadır. Araçların en az görüldüğü pazarlama ağına sahiptirler (Taşcıoğlu ve Sayın, 2005).

Şekil 1 2013-2014-2016 yılları arası süs bitkileri ve kesme çiçek ihracat rakamları (1000 \$) (Anonim,2017, Anonim 2016b)
Figure1 Cut flower and ornamental plants export values in the years of 2013-2014-2016 (1000\$)

Tablo 12 Kesme çiçek üretim miktarları ve yıllara göre değişim (1000 adet)

Table 12 Cut flower production amounts by years (1000 pieces)

Kesme çiçekler	Yıllar						2011-2016 Değişim (%)
	2011*	2012	2013	2014	2015	2016	
Karanfil	588.456	622.581	594.445	600.306	591.075	593.260	0,8
Gerbera	136.012	124722	123.266	128.916	129.690	128.063	-5,8
Kesme gül	105.364	11.763	83.405	87.198	93.395	89.415	-15,1
Kasımpatı	38.438	36.323	42.182	42.294	42.195	44.916	16,8
Lale	23.732	23.703	55.640	36.526	41.324	40.601	71
Lilium	12.614	14.006	10.228	8.574	11.992	13.310	5,5
Glaiöl	13.654	17.307	10.214	10.558	14.765	15.068	10,3
Nergis	13.941	8870	11.178	14.902	14.768	13.809	1,0
Gypsophilla	18.132	17.979	17.472	17.353	17.313	17.980	-0,8
Frezya	25.864	29.984	17.409	17.658	17.885	17.820	-31
Lisianthus	12.828	18.501	8.962	8.961	10.277	9.522	-25,7
Solidago	20.010	18.070	16.346	16.394	17.676	18.303	-8,5
Şebboy	5.873	5.798	2.993	3.019	2.971	6.426	9,4
Diğer	29.278	22.162	32.243	26.680	25.659	25.256	-13,7
Toplam	1.044.196	921.769	1.025.983	1.019.339	1.030.985	1.033.749	-1,0

Kaynak: Anonim 2016b. (*Kesme çiçek verileri 2013yılı itibariyle derlenmeye başlanmıştır)

Tablo 13 Türkiye'nin ürün gruplarına göre süs bitkileri ihracatı (1000\$)

Table 13 Turkey's ornamental plants exports according to product groups (1000\$)

Yıllar	Çiçek soğanları		Canlı bitkiler		Kesme çiçekler		Bitki yaprak ve dalları		Toplam	BI
	BI	BI	BI	BI	BI	BI	BI			
2011	2.306	100,0	40.181	100,0	27.182	100,0	6.287	100,0	75.956	100,0
2012	2.146	93,01	34.115	84,9	30.150	111,0	6.617	105,2	73.028	94,1
2013	2.001	86,8	39.986	99,5	28.290	104,1	6.811	108,3	77.088	101,5
2014	1.938	84,0	42.537	105,9	32.018	117,8	6.476	103,0	82.969	109,2
2015	1.576	68,3	40.924	101,8	28.301	104,1	6.628	105,4	77.429	101,9
2016	1.708	74,0	45.073	112,2	27.731	102,0	7.102	113,0	81.614	107,4

BI: Basit İndeks (%), Kaynak: Anonim, 2016b

Tablo 14 Türkiye'nin ürün gruplarına göre süs bitkileri ithalatı (1000\$)

Table 14 Turkey's ornamental plants imports according to product groups (1000\$)

Yıllar	Çiçek soğanları		Canlı Bitkiler		Kesme çiçekler		Bitki yaprak ve dalları		Toplam	BI
	BI	BI	BI	BI	BI	BI	BI			
2011	6.081	100,0	59.620	100,0	1.432	100,0	450	100,0	67.583	100,0
2012	5.805	95,5	59.215	99,3	2.012	140,5	683	151,8	67.715	100,2
2013	7.100	116,7	82.203	137,9	2.563	179,0	635	141,1	92.501	136,9
2014	7.381	121,4	78.448	131,6	6.342	442,9	719	159,8	92.890	137,4
2015	9.915	163,0	65.804	110,4	4.883	341,0	704	156,4	81.306	120,3
2016	9.093	149,5	73.287	123,7	4.129	288,3	735	163,3	87.244	129,1

BI: Basit İndeks (%), Kaynak: Anonim, 2016b

Kesme Çiçek Sektöründe Yaşanan Üretim ve Pazarlama Sorunları

Türkiye'de kesme çiçek üretimi iç pazara ve dış ticarete yönelik olarak yapılmaktadır. İç pazara yönelik yapılan üretimde düşük teknoloji kullanımı ve küçük aile işletmeciliği yaygın olup, dış ticaret amacı ile yapılan üretim daha çok Antalya ilinde seralar aracılığı ile ve yüksek teknoloji kullanılarak yapılmaktadır.

İç pazara yönelik yapılan üretimde en önemli sorun ürün kalitesi ve ürün fiyatlarından kaynaklanmaktadır. Üreticiler üretimde daha çok kendi imkânlarını kullanmaktadırlar. Yeni çeşitler ve teknoloji konusunda bilgiye ulaşmakta sorun yaşamaktadırlar. Sermaye konusunda yaşanan sıkıntılardan dolayı özellikle küçük çapta üreticilik yapan işletmeler sulama, gübreleme ve modern üretim tekniklerini yeterince

kullanamamaktadırlar. Üreticilerin kesme çiçek yetiştirme konusundaki bilgi noksanlıkları üretim ve hasat sonrası kayıpların fazla olmasına neden olmakta ve beklenen gelir azaltmaktadır. Bu nedenle kesme çiçeklerin iç pazara yönelik pazarlamasında ürünlerin kalitesinin düşük olması önemli bir sorun yaratmaktadır. Kalitesi düşük ürünlerin satışlarında fiyatlar buna paralel olarak düşüş göstermekte ve elde edilen gelir azalmaktadır.

Türkiye kesme çiçek sektöründe söz sahibi 2 kooperatifin sahip olduğu mezarlar, sektördeki fiyat ve kalite seviyesini geliştirmekte yetersiz kalmaktadır. Müşteri kaybını azaltmak adına müşteri odaklı çalışan mezar sistemlerinde fiyat ve ödeme konusunda üretici zor durumda kalmaktadır. Kesme çiçek üreticileri ve mezarlar arasındaki iletişim noksanlığı ve üreticinin pazar talebi hakkında yeterince bilgilendirilmemesi talebe uygun

üretim imkân vermemektedir (Anonim, 2003). Mezatlarda satılan kesme çiçeklerde ürünün elde kalmaması için tamamının satılması amaçlandığından ürünler arasında standardizasyon yapılamamaktadır. Çiçeklerin üretim yerinden mezatlara kadar taşınması sırasında soğuk zincirin ve daha sonra bozulmadan saklanması konusunda depolamanın olmayışı çiçeklerin vazo ömrünü kısaltmaktadır (Anonim, 2003). Kesme çiçekler için yeterli soğuk hava deposunun bulunmaması ürün kaybına neden olmaktadır. Bu durum ihracatın istenilen boyutlara ulaşmamasının sebeplerindedir. Dış ticarete en önemli eksiklerden biri de yeteri kadar reklam ve tanıtım faaliyetlerinde bulunulmamasıdır. Ayrıca ürünlerin ihracatında ürün çeşitliliği konusunda yetersiz kalınmakta ve daha çok karanfil ihracatı yapılmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Kesme çiçek sektörü tüm dünyada üretim ve ticari anlamda gelişmektedir. Bu çiçekler ekolojik istekleri nedeniyle tüm yıl boyunca üretime imkan veren değişik türlerden oluşmaktadır. Birim alandan alınan verim bakımından sık ekim yapılması nedeni ile diğer tarımsal ürünlere göre daha avantajlı konuma sahiptir. Süs bitkileri ekim alanlarının %26'sını kesme çiçekler oluşturmaktadır. Türkiye'nin kesme çiçek ekim alanları son 15 yıl içerisinde yaklaşık %38 oranında artış göstermiştir. 2011-2016 yılları arasında değişim %4,6 oranında gerçekleşmiştir. Süs Bitkileri ihracatımız 81.614.000 ABD doları olup kesme çiçekler bu ihracatın 27.731 milyon ABD dolarını oluşturmaktadır. Kesme çiçeklerin toplam süs bitkileri ithalatındaki payı %4,7 oranında olup süs bitkileri ithalatı içerisinde önemli bir paya sahip değildir. Süs bitkilerinin ithalatında canlı bitkiler oransal olarak daha önemlidir (%84). Kesme çiçeklerin pazar payları özellikle kentlerde yaşayan insanların sosyal etkinlikleri, doğum günleri, özel günler gibi zamanlarda tercih edilmeleri sebebi ile açıktır. Özel günlerde daha çok kesme gül arandığından ithalatta en çok tercih edilen çeşittir. Kesme çiçek üretmek yapısal özellikleri nedeniyle yoğun iş gücüne gereksinim duymakta ve aynı zamanda daha az yatırım ve maliyet gerektirmektedir. Türkiye'de kesme çiçek sektöründe mevcut oluşum özellikle Antalya bölgesinde ileri teknoloji kullanarak yapılan ve yurt dışına satış amacı ile üretilen kesme çiçeklerin yanında, yurt içinde daha çok iç piyasaya dönük üretim yapan ve düşük teknoloji kullanan aile işletmeciliği yapan üretim sistemi söz konusudur. Sektörde üretim ve pazarlamanın tüm aşamalarında yoğun iş gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple istihdama önemli katkı sağlamaktadır. Ancak Türkiye dış ticaret açısından dış pazarların istekleri doğrultusunda hareket ederek pazar taleplerine uygun üretim yolunu seçmelidir. Kesme çiçek dünya çapında dış ticareti her geçen gün artan ve gelişen bir sektördür. Türkiye de bu sektörde tutunmaya çalışmaktadır. Dünya çapında dış ticarete 26. sırada olan Türkiye ihracata yönelik kesme çiçek üretimini arttırmalı ve ihraç ürünlerini çeşitlendirmelidir. Üretim çeşitliliğindeki artış ithalatı azaltmaya yardımcı olurken üreticiyi de üretime teşvik edecektir. Türkiye'nin coğrafi koşullarının uygun olması nedeniyle tüm bölgelerinde kesme çiçek ekim alanları genişletilmelidir.

Türkiye'de kesme çiçek sektöründe örgütlenme yeterli düzeyde değildir. Örgütlenme ile birlikte mevcut üreticilerin kayıt altına alınması ve üretici sorunlarına çözümler üretilerek üretimin geliştirilmesi imkânları araştırılmalıdır. Ayrıca kesme çiçek sektöründe desteklemelerin yaygınlaşması hem yurt içi üretimi hem de dış ticareti geliştirmek açısından yararlı olacaktır. Hem dış ve hem de iç pazarlardaki tanıtım ve reklam faaliyetleri, gelirlerin artmasında yardımcı olacaktır. Yurt içi ve yurt dışında düzenlenen fuarlara katılımlarla koordinasyonların güçlenmesi sağlanmalıdır. Süs bitkileri ve kesme çiçeklerin gen kaynaklarının korunmasını sağlamak ve yeni tür ve çeşitlerin geliştirilmesini sağlamak amacıyla AR-GE çalışmaları yapılmalıdır. Gün geçtikçe büyüyen sektörde gelişen teknolojilerin kullanımı ve laboratuvar çalışmalarının artırılması olumlu sonuçlar verecektir.

Kaynaklar

- AHDB. 2014. National Cut Flower Centre. <http://www.thecutflowercentre.co.uk/>Erişim Tarihi: 01.05.2017
- AIPH. 2011. <http://aiph.org/statistical-yearbook/>International Statistical Yearbook.
- AIPH. Union Fleurs. 2013. International statistics flowers and plants, Zentrum für Betriebswirtschaft im Gartenbau e. V. An Der Leidniz Universitaet Hannover, Volume 61.
- Anonim. 2003. www.arşivbelge.com Kesme çiçek yetiştiriciliği ve sektörü- Ticari Pazar Payı. Erişim Tarihi: 23.08.2017
- Anonim. 2015. DOĞAKA (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı), TR 63 Bölgesi kesme çiçek sektör raporu, [/www.dogaka.gov.tr](http://www.dogaka.gov.tr).Kesme-cicek-Sektor-Raporu, Erişim tarihi: 31.08.2017
- Anonim. 2016a. Ankara Ticaret Borsası, 2016. Dünyada ve Türkiye'de kesme çiçek sektörü <https://www.ankaratb.org.tr/> Erişim tarihi 05.10.2017
- Anonim. 2016b. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1001 Erişim tarihi: 23.08.2017A
- Anonim. 2017. Süs Bitkileri ve Mamülleri İhracatçıları Birliği, <http://www.susbitkileri.org.tr/tr/istatistikler> Erişim Tarihi: 28.09.2017
- Ay S. 2009.Süs bitkileri ihracatı, sorunları ve çözüm önerileri, Yalova ölçeğinde bir araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. C.14, S.3s.423-443
- BÜGEM. 2015 Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü Erişim Tarihi 23.08.2017
- DPT. 1996. Kesme Çiçekler Raporu(Süs Bitkileri grubu). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Yayın No. DPT 2464 – ÖİK:515, Ankara.
- Gülçür B. 2015. Dünyada, AB'de ve Türkiye'de süs bitkileri sektöründeki gelişmeler ile bu alandaki uluslararası fuarlar, AB Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Kaza S, Erken K, Karagüzel Ö, Alp Ş, Öztürk M, Kaya AS, Gülbağ F, Temel M, Erkan S, Saraç Yİ, Elinç Z, Salman A, Hocagil M. 2015. Süs Bitkileri Üretiminde Değişimler ve Yeni Arayışlar. TMMOB. Ziraat Mühendisleri VII Teknik Kongresi, 12-16 Ocak, Ankara.
- Kızılkan İ. 2016. Türkiye'de süs bitkileri üretim ve pazarlama sektörünün sorunları ve çözüm önerileri, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Bölümü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- OECD (The Observatory of Economic Complexity), <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/hs92/0603/>, erişim tarihi: 05.01.2018

- Özkan B, Karagüzel O.1997. Antalya’da kesme çiçek üretiminin mevcut durumu. *Derim Dergisi*,14(2): 50-61 Antalya Rehber
- E. 2013. *Tarım Ekonomisi*, Ekin Yayınevi, Bursa. s. 225-226.
- Taşcıoğlu Y, Sayın C. 2005. Türkiye’de kesme çiçek üretim ve ihracat yapısı. *Akdeniz Üniv. Ziraat Fak., Derg.*, 18(3): 343-354.
- Taşcıoğlu Y. 2003. Antalya ilinde ihracata yönelik kesme çiçek üretimi ve ihracat yapısının incelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Bölümü Yüksek Lisans Tezi*, Antalya.
- Temel M, Öztürk M. 2016. Türkiye kesme çiçek üretimi ve dış ticareti, XII. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü 25-27 Mayıs Isparta s: 2147-2154
- Tourte L, Gaskell M. 2004. Horticultural auction markets: linking small farms with consumer demand. *Renew., Agric., and Food Syst.*, 19(3): 129-134.